Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומערירען
אונד דער פרענומעראציאנס-בעטראג קאנן מיט דעם פאסטאנווייזונג דעם ערוועהנטען בלאטטעס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
וואיטצנער בולוואר נומ׳ 29
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנס-געלדער צו זענדען בעליעבע.

יודישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דריימאל וועכענטליך
מאנטאג, מיטטוואך אונד פרייטאג
אונד קאסטעט
פיר עסטרייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד.— קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד.— קר. ע. וו.
פיערטעליעהריג 2 גולד.50 קר. ע. וו.
פירס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד.— קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד.50 קר. ע. וו.
פיערטעליעהר׳ 2 גולד.75 קר. ע. וו.

Nr. 68, פֿינפֿצעהנטער יאהרגאנג | פעסט, מיטטוואך ז׳ סיון התרמ"ג. | Pest, den 13 Juni 1883.

דער עסלארער פראצעס.

פֿאן געסטערן איבער אכט טאגע בעגיננט נון דיא לענגסט ערוואַרטעטע שלוס-פֿערהאנדלונג אין דער טיסא-עסלארער אנגעלעגענהייט. ביז דאהין ווערדען דיא הערויף בעציגליכען פראטאקאללע אונד אקטענשטיקע פֿאן דען פֿערטהיידיגערן דער יודען פֿלייסיג דורכשטודירט. דיא אינטערעססאנטען אקטענשטיקע, וועלכע ביז יעטצט אלס אמטס-גע-היימניס געהאלטען ווארדען, ווערדען נון פֿאן דען צייטונגען נאך אונד נאך פֿעראָפֿפֿענטליכט. אבער אלל דיעזע ענטהיללונגען דער אמטס-געהיימניססע ענטהאלטען ניכטס פֿיעל נייעס, דא זיא בערייטס ויי-נערצייט אים „פֿינגעטלענטע" פֿעראָפֿפֿענטליכט ווארדען. אינדעססען וואללען ווער אויך, גלייך דען איבריגען צייטונגען, דיא יעטצט פֿעראָפֿפֿענטליכטען אקטענ-שטיקע מיטטהיילען.

אים דיעזען אקטענשטיקען איזט ערזיכטליך, דאס מאָריץ שארף אם 20-טען מאי פֿאָריגען יאה-רעס פֿאָר דעם אונטערזוכונגס-ריכטער אין טיסא-עסלאר פֿאָלגענדעס אויסגעזאגט: „אם 1-טען אפריל 1882 (שבת הגדול) בעגאבען זיך דיא יודען צווישען 8 אונד 9 איהר דעם מאָרגענס אין דען טעמפעל אונד ענטפֿערנטען זיך פֿאן דארט געגען 10 איהר. נאכ-מיטטאגס קאמען דיא יודען געגען 6 איהר ווידער אין דען טעמפעל (צו מנחה) אונד ענטפֿערנטען זיך נאך ½ שטונדען. געגען 8 איהר אבענדס קאמען דיא יודען יאקאב ליכטמאנן, יאקאב ראמער, יאזעף איינ-האָרן אונד יאקאב זוסמאנן צו מיינעם פֿאטער אונד ערזוכטען איהן, דען טעמפעל אויפֿצושפערען; דא זיא דארט עטוואס אבצומאכען האבען (וואהרשיינליך וואר דאמאלס קהל-זיטצונג). אין וועלכער בעשלאָססען ווערדען זאללטע, ווער פֿאן דען צור פראבע אנגעוויעזענען שוחטים געוועהלט ווירד). היער ווייל[ט]ען דיא יודען ביז 10 איהר נאכטס. וויא איך געהאָרט האבע, גאב עס צווישען יאזעף איינהאָרן אונד יאקאב זוסמאנן איינען שטרייט. איך אונד מיינע מיטטעלע יאָרען ניינערי, דען גרונד דעס שטרייטעס צו קעננען, אונד וויר האָרכטען אן דער טהירע, אונד דא פֿערנאהמען וויר, דאס זיך אים דען בראנטוויין-פֿערקויף דער שטרייט דרעהטע. דיא עס-טער האבע איך ניכט געקאננט אונד ניע פֿאן איהר געהאָרט." — זא זאגטע מאָריץ שארף אם 20. מאי 1882.

פֿאן דא ווארדע מאָריץ שארף צום זיבערהייטס-קאָממיססער רעטשקי באנדי געבראכט, וויא דא אין דען יונגען פֿיעל הינייגעשפראָכען ווארדע — אונד אין דער נאכט פֿאָם 21-טען אויף דען 22-טען מאי — אונד צוואר אים 2 איהר נאך מיטטערנאכט — קאם איבער דען יונגען מאָריץ דער גייסט דער וואהרהייט פֿאן רעטשקי-באנדי — אונד ער זאגטע פֿאָר דיעזעם אונד פֿאָר בארי פֿאָלגענדעס: „אם מיטטאג דעס 1-טען אפריל ליעס מיין פֿאטער דיא פֿאריבער געהענדע עסטער היפֿען, דאמיט זיא דיא לייכטער פֿאָם טישע נעהמע. עסטער טרוג דאמאלס אין אל-טעס העללעס טוך אויף דעם קאָפּפֿע, אין ראטה-ליכעס טוך אויף דעם האלזע, איינע העללע יאקע אונד איינען בלויען ראָק. (וועלכע אויפֿמערקזאמ-קייט דיעזער יונגע מאָריץ דען דאמענ-טאָאלעטטען שענקטע, דאס ער זא גענוי וואוסטע, וואס דאס מעד-כען געטראגען? וואנדערע, דאס ער ניכט אנגעגעבען, וויא זיא פֿריזירט וואר אונד וואס פֿיר שפּיטצען זיא האטטע. דיעזע וויזהייט קאנן איהם נור פֿאן רעטשקי איינגעבלאזט ווארדען זיין.) אלס עסטער וועגגעהען וואללטע, האטטע מאן פֿאָם טעמפעל איינען יודישען בעטטלער (אורח) נאך איהר געשיקט.

דער אורח פֿאסטע עסטער ביא דער האנד (וויא דורפֿטע דער אורח איין מעדכען בעריהרען? אָדער וואר ער איינער דאמע געגענאיבער זא גאלאנט, דאס ער זיא גלייך ביא דער האנד גענאָממען) — אונד דער אורח לאָקטע זיא אין דיא סינאגאָגע. היער פֿאקטע ער דיא עסטער, וועלכע געשריען — אונד וואָרף זיא צור ערדע ניעדער! יעטצט קאמען דיא שוחטים, אונד דער עסלארער שוחט נאהם דען חלף אים דער טאשע, שלאכטעטע דאס מעדכען אונד ליעס איהר בלוט אין איינען ראָטהען אירדע-נען טעללער פֿליעסען. (וויא טרוג דער שוחט אם שבת ביא זיך דען חלף? זאָללטע מאן נון זאגען, דאס ער דען חלף מיטגענאָממען, אום דיא עסטער דאמיט צו שלאכטען? וויא קאָננטע ער פֿאָראייס וויססען, דאס דיא עסטער נאך פֿארבע געשיקט אונד דארט פֿאָריבער געהען ווירד. וויא דורפֿטע דער שוחט אם שבת שלאכטען? אונד וועגן איך שאָן דיא כריסטען זאגען, דאס דיא יודען איינען כריסטען צום אָפּפֿער פֿיר פסח בריינגען, וויא דורפֿטע מאן אם שבת, דער דריא טאגע פֿאָר פסח וואר, דאס „קרבן פיר פסח" שלאכטען? הערר רעטשקי באנדי האט זיכער ניכט פֿיעל הלכות קרבנות געלערנט!) דיא שוחטים פֿערשלאָססען דיא סינאגאָגען-טהירע פֿאן אינגען אונד איך קאָננטע דורך דאס שלאָססעל-לאָך זעהען, וואס דריננען פֿאָרגעהט. דיא עסטער ווארדע ביז איבּ'ס העמד אויסגעצאָגען אונד אלס זיא מאָרט וואר, ווארדע איהר דער האלז מיט איינעם פֿעטצען פֿערבונדען אונד דאנן ווארדע זיא ווידער אנגעקלייעט." —

אם טאגע דעס 22-טען מאי גאב מאָריץ שארף דיעזעס זיין געשטענדניס פֿאָר דעם אונטערזוכונגס-ריכטער בארי צו פראטאקאלל. וויא ער זיינע איס-זאגען מיט פֿאָלגענדען וואָרטען בעשטעטיגטע: „איך האבע אלל דאס אָהנע צוואנג אונד נור אים פֿרייעם וויללען געשטאנדען. איך גינג נאכהער זוכען, וואָהין מאן דיא לייכע געבראכט. איך דורכזוכטע דיא גאנ-צע סינאגאָגע, פֿאנד אבער דא ניכט איינמאל איינע בלוט-שפור. איך דורכזוכטע זאָגאר דאס „ארון הקודש", פֿאנד אבער אויך היער קיינע שפור פֿאן דער לייכע. אים האָפֿע האבען זיא דיא עסטער ניכט בעגראבען קאָננען, דענן דארט העטטע איך עס זע-הען מיססען, זא האבען זיא אלזאָ נור אין דיא טהייס געוואָרפֿען.

אם 23-טען מאי ווארדע מאָריץ פֿאָר דען ניערעדהאזער געריכטס-האָף געבראכט. וויא דער פרעזידענט איהן אויף דיא פֿאָלגען איינער פֿאלשען צייגען-אויסזאגע אויפֿמערקזאם געמאכט אונד צור גע-וויססענהאפֿטען ערצעהלונג דער ריינען וואהרהייט אויפֿגעפֿאָדערט האטטע; אבער מאָריץ בליעב ביא דער אויסזאגע, דיא ער פֿאָר רעטשקי אונד בארי מאכטע אונד זאגטע, דאס ער בערייטס זיא, אויף זיינע אויסזאגע איינען אייד אבצולעגען. אלס איהן דער ריכטער פֿראגטע, וואָרום ער אם 20-טען מאי 1882 עטוואס גאנץ אנדערעס אויסזאגטע, דא ערווידערטע ער, דאס ער זיך פֿאָר זיינען עלטערן געפֿירכטעט, דיא וואהרהייט צו זאגען. (נאטירליך שטאנד אויך הערר רעטשקי באנדי הינטער דעם ריקען דעס יונגען מאָריץ, דאמיט דיעזער יא ביא דער בלוט-בעשול-דיגונג געגען דיא יודען פֿערבלייבע.)

גלייכצייטיג ווירד אויך דאס פראטאקאלל פֿעראָפֿפֿענטליכט, וועלכעס דער אונטערזוכונגס-ריכטער דעם מארמאראשער געריכטסהאָפֿעס מיט דען פֿלאָסערן מאכטע אונד דוד הערשקא אויפֿגע-נאָממען. דיעזע ביידען פֿלאָסער גאבען געמליך דא צו פראטאקאלל, דאס זיא נור אין פֿאָלגע דער פֿאָל-טערונגען יענע אויסזאגע אין בעצוג אויף דיא פֿרעמ-דע לייכע געמאכט. דוד הערשקא זאגט: „אנפֿאנגס זאגטע איך דיא ריינע וואהרהייט, דאנן פֿערזעטצטע מיר דער קאָממיססער איינען היעב מיט דעם אין זיינער האנד בעפֿינדליכען שטאָקע אונד שטיעס מיר דאס אונטערע ענדע דעס שטאָקעס, אן דעם איין נא-געל אנגעבראכט וואר, אין דיא רעכטע זייטע. אלל דאס וואר אין געגענווארט דעס אונטערזוכונגס-ריכטערס בארי. אלס בארי דאנן היגויסגינג, נאהם דער קאָממיססער איין מיט וואססער געפֿיללטעס אנ-דערטהאלב ליטער גלאז צור האנד, צוואנג מיך, דאס וואססער אויסצוטרינקען אונד וואָללטע מיך דאנן מיט איינער שנור צוזאממענבינדען. איך ער-שראק פֿאָר דיעזער פֿאָלטער אונד זאגטע דעם קאָממיססער, וואס ער נור ווינשטע. נון קאם בארי הערין, דער מיינע, דורך דיא פֿאָלטער ערצוואונגענע אויסזאגע צו פראטאקאלל נאהם; איך פֿירכטעטע מיך, דיא וואהרהייט צו זאגען, דא איך פֿאן דעם אנוועזענדען קאָממיססער בעדראָהט ווארדע. פֿאָר מיינער פֿאָרפֿיהרונג פֿאָר דען ניערעדהאזער געריכטס-האָף ליעס מיך דער אונטערזוכונגס-ריכטער צו זיך רופֿען אונד זאגטע מיר: פֿאללס איך מייך פֿאָר איהם אבגעלעגטעס-געשטענדניס אויפֿרעכט ערהאלטע, וואללטע מאן מיך פֿרייגעלאססען, אבער וועננאך מיינע אויסזאגע צוריקציעהען ווערדע, זא ווערדע איך נאך ווייטער אין האפֿט בלייבען אונד נאך מעהר געפֿאָל-טערט ווערדען. ביים ניערעדהאזער געריכטסהאָפֿע שטאנד אויך בארי דראָהענד פֿאָר מיר, אונד איך מוסטע ביא מיינער פֿאלשען אויסזאגע פֿערבלייבען."

דער כריסטליכע פֿלאָסער מאטהע גאב אונ-געפֿעהר דאסזעלבע צו פראטאקאלל פֿאָר דעם סי-געטער אונטערזוכונגס-ריכטער — אונד זאָמיט צאָ-גען דיא ביידען פֿלאָסער איהרע פֿאָר דעם ניערעד-האזער אונטערזוכונגס-ריכטער געמאכטען אויסזא-גען צוריק.

וויא זיך אונזערע לעזער ערינגערן ווערדען, בעריכטעטען וויר שאָן איינמאל איבער דיעזעס פֿאָם מארמאראש-סיגעטער שטוהלריכטער אויפֿגענאָמ-מענע פראטאקאלל. דיעזער בעריכט ווארדע אבער דאמאלס פֿאָן דען צייטונגען ווידערופֿען אונד נון שטעללט עס זיך הערויס, דאס אונזער בעריכט דאָך אויף וואהרהייט בערוהטע.

פֿערנער ערפֿאהרען וויר, דאס מאן פֿאָריגעס יאהר אים סאבאָלטשער קאָמיטאט גאר צו שפּיא-נענהאַפֿט געגען דיא יודען פֿאָרגעגאנגען. דער וויצע-געשפאן דעס סאבאָלטשער קאָמיטאטס ערליעס אן אללע פֿאָסט-אֶמטער זיינעס בעצירקעס איינע פֿער-אָרדנונג, נאך וועלכער דיא אן דיא יודען אדרעס-סירטען בריעפֿע צו אָפֿפֿנען זייען, אום צו זעהען, אָב דא ניכט איבער דיא טיסא-עסלארער געשיכטע איני-גע אנהאלטספונקטע ענטהאלטען זינד. אונטער דיע-זען דורך דיא פֿאָסט געאָפֿפֿנעטען בריעפֿען בעפֿאנד זיך אויך איין מיט יודישען לעטטערן געשריעבענער בריעף דעס טיסא-לאָקער ראבבינערס, אונד דיע-זער בריעף ווארדע דעם הערדן קאלאָמאן פֿאָן טיסאָ, אלס דעם מיניסטער דעם איננערן, וועגען איינזיכטסנאהמע אונד איבערזעטצונג צוגעזענדעט. הערר פֿאָן טיסאָ אבער שיקטע דען בריעף אן דען וויצע-געשפאן מיט איינעם שרייבען צוריק, אין וועל-כעם ער דעם וויצע-געשפאן איינען טיכטיגען „אויס-פוטצער" געגעבען, דאס ער אָהנע גרונד דאס בריעפֿ-געהיימניס פֿערלעטצטע. דער בריעף דעס ראבבינערס ענטהיעלט איבריגענס בלאָסע פּריוואט-מיטטהיי-

בריסלבער אָרגעל־שפּעלער אנצושטעללען, ווען־דענד אין גראָס־קאַנישא פּערמאַנענט אינעם „הוֹתל" דעם נומעהר פּענזיאָנירטען ראַבבינערס פּ אַ ס־סע ל אויך אם שבת ווי טוב אין יעדע דאָ אָרגעל שפּעלט; דאָ אנשטעללונג אינעם ב ר י ס ל ר. ב ע ן אָרגעל־שפּעלערס. צוי מעשוּרקונג בים י י ד י ש ע ן נאַטעס־דענסטע ערשיינט זאַגאַר אַלס „חומרא", אים נעמליך איז „חלל שבת ווי טוב" צו פערבאָטען. — דאָ האַטסטו וואָהל דאָך דער בערוהמטע ריכטער לוהזוי, אינסט פּראָנקל אין ווען עכטן, דער דאָרט דאָ בעאַבּרכטיגט אינפּיראַציע אָרגעל דורך דאָ גראָסאַפּאַללען וואַרטע פערהנדערטע: „דאָ אָרגעל איז דאָס טאָ נעדע בריסטענטהום?" — ער בעגרייפטעט דען טאָן דער אָרגעל גראָדעזו אַלס אינען זאַלטען, דער אין בריסלבערס נעפּרעגען דאָס: — ביאָ דער גאַנצען געשיכטע אין מאַבאַדקאַ איזט עס אויך נאָך מערקווירדיג, דאָס דאָ שטאַרטעפּרעזענטאַנטען אין דער קורבע עטוואָס צו ערלעבען וואַנטע, וואָס אויך נישטלעבער אַלס אנשטאַטטדאָסט ערקלערטען; אַלזאָ אויך דאָ קאַטהאָליש נישטלעבטיג שייגט נישט מעהר אויהרע פּריוערע מאַכט אַפּאַלל אונד גאַנען צו בעזוטען, דשהעם דאָ נעמיינען אויך אויהרע „אוטאָנאָמע" פאַטען קאָנען.

* (דאָ אַ ר אַ ט ה ש ע ל דישע ה אַ ב צ י ט.) דאָ דייטען צישען ברינען אויפשטעלונג בעריכטע אויבער דאָ גראָבארטיגע האַבצייט, יעלכע בע פאַרגעסטען אין דער פאַרזיגר סינאַגאָגע שטאַטטגעפונען, דער אינטערפּרעטער יאָר דער פאַטער דער ברייט יעלבער, נעמליך באַראָן אלעאַנדער פאַן ראַטהשילד. דאָ ברייט טרוג אין אינאַבעגעס ווייטעס קליד אינע עדען שטוק, זעכס האַבבינער אין אויהרער שפּיטצע דער לאַנדעס־האַבבינער, איז דאָרט, אונד דער גראָס־האַבבינער עדוק בהן פּינקטאַנדיטען ביאָ דער טרייאָנג, וועמעטליכע נעוואַנטע דער אייראָפּעאישען גראָס־מעכטע, ייאָ אויך פּרינצען אונד הערצאָגע, וואָרען אין דער סינאַגאָגע אנוועזע, אויך פּעלע בישאָפּ אונד הערפּאַראָנען. דע לאַטהאָליש נישטליכע וואָרען אַלס צוישויער צוגעגען. דער גראָס־האַבבינער הולדט אין דאָס ברייט־פּאַאר אינע קוריצע אנשפּראַכע, יעלכער נאַכגעהנדס ווידרען מיס, דאָס אין דערזעלבען קוינע אינגיג שטעללאָ אנגעטראָטען וואָר. אַלס מאַן אין דער סינאַגאָגע פיר דיא אַרטען זאַמלען זיך 30000 שפּענדעטע באַראָן אלעאַנדס פאַן ראַטהשילד פאַאוס. דער בערוהמטע באַנקיר־בלוטשטעט, הערר בלייכרדער איס בעדלען. איזט אנגעגאַנגען אַרץ נעריזט, אים דער האַבצייט בייצו־וואָרען, דאָ ער מיט דעם דייטע ראַטהשילד בעזאַנדערס בעפּרייגדעט איזט. (ווער מיסען הער בעטערקען, דאָס צוי צייט מעגרעלסאַהנס דער גראָסאַטער דער פאַמיליע בלייכרדער פאַאָ בעריכטער דייטשען גע־מיינע פאַרשטעהער איס בערלין אינגעשאַפט וואָרדען, ווייל ער בים טראָגען אינעם דייטשען בע־בעם עשאַפט וואָרדען, אונד עשטעט גערעכט דער

נעשעפטס־בעריכט.

פּעסט ער־פּרייזע.

נעטרייד־נעשעפטס. פאַן ווייצען וואר נעפּטען מעסט צו מאַרקט נעבראַכט, דער פערקויף וואר נוט, 5000 מעטער־צענטער וואַרדען פערקויפט.

ווייצען, טרייס. 100 מעטער: 84. קילאָ 10,27 נולד. 200 מעטער: 81. קילאָ 11,10 נולד. 200 מעטער 80,5 קילאָ 11,10 נולד. — 100 מעטער: 70 קילאָ 10,75 נולד. 100 מעטער 78,8 קילאָ 10,85 נולדען. 1000 מעטער: 78. ק׳ 10,75 נולד. 100 מעטער 78,0 קילאָ 10,55 נולד. 100 מעטער: 79. ק׳ 10,70 נולד.

פעסטער־באַדען: 200 מעטער 77,8 קילאָ 10,25 נולד. 100 מעטער 77,5 ק׳ 10,70 נולד. 200 מעטער 77,4 ק׳ 10,60 נולד.

באַשטער: 2000 מעטער. 77 קילאָ 10,80 נולדען. — גאַרד־אונגאַרישער 20.0 מעטער 76,9 קילאָ 10,65 נולד.

א ר אַ ד ע ר 100 מעטער. 79. קילאָ 10,55 נולדען. ווייסענבורגער: 300 מעטער 78. קילאָ 10,45 נולד. (אללעס פער 3 מאָנאַטס.)

נ ע ר ס ט ע 7,05—7,50 נולד.

פעסטער שלאַכטפיעה־מאַרקט. ביאָ דער אם 7טען ד. מ. הויר אין פעסט אנגעראַלטענען וואָכענ־מאַרקט וואַרדען 964 שטיק גראָס אונד 811 קלייניפיעה. צו מאַרקט נעבראַכט. הערפאַן וואַרדען פערקויפט: 17 שטיק ש ט ו ט ע ר, פער שטיק פון 140—190 נולדען — 8.5 אָכסען דאָס מאַאר פאַן 350—440 נולד, 231 קוהען דאָס מאַאר פאַן 2.0—320 נול. 110 מעלקיקוהען דאָס שטיק פאַן 110—170 נולד. 85 שטיק בוספּעל, דאָס מאַאר צו 250—300 נולד, 758 שטיק קעלבער, דאָס שטיק פאַן 18—25 נולד. 56 שטיק לעמער דאָס מאַאר פאַן 5—6 נול. פּייטיג פער 100. קילאָ: אָכסען־פלייש 55.5—57.5 נולד. קוה־פלייש 52—54 נולד. קאַלב־פלייש 65—70 נולד. אונד בוספּעל־פלייש 50—52 נולד.

פּראָווישאָנס־מאַרקט. יעדאָכטער: מאַיר בר״י הייז.

אַנצייגע.

עריגינעלע־פּרעטצעל, פאַן אַרטהאַראַסען רבנים עמפּפעהלונגען סופר סתים עמפּפעהלט זיך צוי אנפערטיגונג פאַן ספרי תורה (נאָך אַכטאַ־אַנ־קאַמען אונד איין יאָהרע דער ה׳ אייפטאַגונגען אים דייוק) פיינסט געשריבענע מעיר אחד תפילין מיט מאַזעזעמענען רעמעמען צו 2 גולדען 5 ק׳ קמטען תרצען עד התפר אונד פרוהות פאַן 3 בין 5 גולדען דיא גראָסען. ביאָ אבנאַהמע פאַן 5 פאַאר ביאָ דען ערפאָלגען 2% אונד ביאָ גראָסען פאַר־טען פאַן דעסטעגען 3 בין 40% בעזאָנדער. פּרעשיס פיר סופרים 50 ק׳ רעמען 60 ק׳ דאָס פאַאר, אונד יעדען אַרבייטער פיר דאָס אונד אויסערדעם ביאָ אינגעגרייפטיג דעם טוסא־עפּלאַרער פּראָבעס־סען אין גיטערדאָא עגעשטעלען, יייד יעדען געגע־לד פאַם 10־טען דעגעם מאָנאַט אנגעפאַנגען, יעדענער דער דייער דער אינטערעסאַנטען גע־רוכט־פערדאַנדלונג, אונער בעאַמט מערדאַלס אַלס דרייטאַר יאַהרגאַנג ערייכ ען לאַסען.

לאַסטאַ־צעדונג פאַם 6. יוני 1883.

ב ר י נ ען 53 65 61 20 13

בלוטבאַדער צו דען הערפאַראַנגעדסטען מעגגען בעדלוים? דעם דייטען „פּעסטער לאַלד" יייד גע־שריבען, דאָס באַראָן אלעאַנס פאַן ראַטהשילד אייך זערה פיעל יידישע יייסען דאָס. אַלס נעמ־לוד דער בערוהמטע ר ע ג אַ ן פאַר אייגען טאַ־גען אייגען פאַרטראַ אונד דען אייספּרינג דער בובעל גערהאַלטען, יעלכעס באַראָן אלעאַנס בייגעוואָהנט, דאָ מאַכטע דייזער אונד דען פאַרטראַ אַלבע בעמערקונגען, דאָס דעגאַן זעל־בער אונד דאָס יידישע יייסען דעם באַראָנס שטייגט.

* (ד י י ס ט ד יעס א י נ ע „מ ס ו ר ה?") איס מאַנאַך (עמפּלעגער קאַמיטאַט) יייד אונס דאָ־ריכער געקלאָגט, דאָס ביאָ דער אינקאַמעגע־שטייער־בעמעסענגס־קאַמיסיאָן, יעלכע אַן דען ערסטען טאָגען דעזעס מאָנאַטס אין טאַראָ שטאַטט־געפונדען, אין געוויסער ב׳ה׳ ע נ ג ע ל דאָס אינקאַמען מערעיער יייזען צו דאָר אנגעגעבען, יאָדוך מאַן דענן נאַכיילד אויך אויהרע שטייער דאָרט בעמעסען העטטע, ווען מאַן ניכט דאָ קאַמיסיאָן אינעם בעסערן בעערדיג העטטע. דאָ זיך ביאָ אונס הערבייער בעשטייערען פער־נאַסען אבער צו בערעכטען, אַב דערר ענגעל איך מיטגלייער דער שטייער־בעמעסענגס־קאַמיסיאָן יאָר, יאָר דעזעס דער פאַלל, זאָ קאַנגטע מאַן עס „ענגער אינע „מ ס ו ר ה" נעגעגען, דענן אויך דער אין פּעסט, VI בעצירק, איזט אין זערה אנשטעגע־דייער יייד נאַמענס אַראַלד שטערן, פּרעזעס דער שטייער־בעמעסענגס־קאַמיסיאָן, דער דאָ זערה נעריעכט פאַרגעהט אונד זערה אַפּט אויך יייזען דאָ. דער בעמעסענגס־יייזען בייגעגעבען, זאָ ער אַלדיג בייזעגעגע־שטייגט פיר צו גיבען פּרעזעס. ווען אויס דאָ בייגער פערטיגען שטיקען, מיס ער אויך אנ־פאַרטיאַש פאַרגעהען: „יאָר אַלזאָ הערר ענגעל גיכט מישגלייד דער שטייער־בעמעסענגס־קאַמיס־סאַן, זאָ יאָר דאָס אינע „מ ס ו ר ה" נעגעגען אַבער צו דערזעלבען אונד האָט דאָס אינקאַמען דייגער גלייכזעגענאַסען דאָדער אנגעגעבען, זאָ יאָר עס „אַלזאָ אינע אנגעגעבטעגליכע אַרט נאָר באַזונד־לעגיט, אַבער אינע „מ ס ו ר ה" נאָכן מאַן עס ניכט נעגעגען! —

(ז ע ג ע ן „ש ב ו ע ת?") דאָ אם דייזע־מאָנע אונזערעס נעגעסען מאָנאַט־ בלאַטעס „שבועת" איזט, זאָ יייד דאַזעלבע עיכט אם נעגעסען מ׳ ט ט ו י ו אַ ד עגערייזט יייד־דען נאָכען פיר דייזען אינפּאַלל יייד־דען יייד אונזערע לייזע ביאָ גלייגענהייט דעם טוסא־עפּלאַרער פּראָבעגע־סען אין גיטערדאָא עגעשטעגען, יייד יייד־דען נעגע־לד פאַם 19־טען דייזעס מאָנאַטס אנגעפאַנגען, יעדענער דער דייער דער אינטערעסאַנטען גע־רוכט־פערדאַנדלונג, אונער בעאַמט מערדאַלס אַלס דרייטאַר יאַהרגאַנג ערייכ ען לאַסען.

פּרוכט־ אונד מעהל־פּרייז־טאַבעללע.

פּ ר י כ ט ע	קוילאָגע פּרעטצעל.	100 קילאָגראַם
וויצען		
נאַרד־אונגאַרישער	75	
„ „ „	76	
„ „ „	77	10.10—10.15
„ „ „	78	10.20—10.25
„ „ „	79	10.30—10.35
„ „ „	80	10.45—10.50
„ „ „	81	10.55—10.60
מעסטער־באַדען	75	
„ „ „	76	
„ „ „	77	10.40—10.45
„ „ „	78	10.50—10.60
„ „ „	79	10.65—10.75
„ „ „	80	10.80—10.85
„ „ „	81	10.90—10.95
טרייס	75	
„ „ „	76	
„ „ „	77	10.45—10.50
„ „ „	79	10.55—10.65
„ „ „	79	10.70—10.80
„ „ „	80	10.85—10.90
„ „ „	81	10.95—11.—
ווייסענבורגער	76	
„ „ „	77	10.40—10.45
„ „ „	78	10.50—10.60
„ „ „	79	10.65—10.75
„ „ „	80	10.80—10.85
„ „ „	81	10.90—10.95

פּ ר י כ ט ע	100 קילאָגראַם
קאָרן	7.90—7.70
נעדעסטע מאַלץ	— —
„ פּוטשקע	7.30—7.10
האַפער	6.80—6.40
קוקורוץ מאַנאַשע	6.80—6.75
אויהרע	6.70 6.75
הייזע	— —

מאַנאַשע־מעהל	וויצען	סער	10.80
	„		—.—
	„		—.—
	קוקורוץ		—.—
	„		—.—
	נעדעסטע מאַלץ		6.94
	„		—.—
	האַפער		—.—
	„		—.—

ז א מ מ ע ל	קו׳.	פּ׳.
נוסטער	—	20
„ 1	19	50
„ 2	18	40
„ 3	18	30
„ 4	17	60
„ 5	16	60
„ 6	15	40
„ 7	14	40
„ 8	13	40
„ 8½	12	—
דער זאַק צו 100 קילאָגראַם		
פּרייא באַרן	34	—
שפּרייזען: אַלטע מעטראַלע פּרעטצעל	32	—
„ נייע „ מאַשאַפּ ל		

קורז־טאַבעללע פאַם 7. יוני.

נעלד־קורז	קו׳	פּ׳
וולטער־אַמאַ	—	100
דוקאַטען	5	68
דסטערייך־אונגאַרישע 8 גולדען גולד־		
שטיק (20 פראַנקען)	9	51
מאַרקדאַטען	9	51
דייטשע „ רייכסבאַנקנאָטען	58	50
20 מאַרק־שטיקע	11	71
פאַסאַזשיר־נעלד	1	18

לאָזע	קו׳	פּ׳
1854־ער 4־פּרעצענטיגע שאַאַסס־לאָזע	—	120
1860־ער „ נאַטע	—	135
רעטטע „ האַלבע	—	139
1864־ער צו 100 גולדען	—	166
רעטטע „ 50 „	167	50
באַאַס רוטענטיגע	—	37
פּיראָקוואַזע	—	26
קלעוס־לאָזע	—	170
קלאַראַלאָזע צו 40 גולדען	—	38
אַמסטערדאַמס־סאַאַרס־לאָזע	—	108
אונגאַרישע קרוצלאָזע	—	20
טעקלעבורגישע לאָזע צו 10 גולדען	—	20
קלאַראַלאָזע לאָזע „ 20 „	—	18
קלעוס צו 5 אין אַלט פּאַרעצען		
דער אונגאַרישען רוטאַטיקען באַאַס צו	—	40
באַאַרס־לאָזע „ 40 „	—	36
דער אונגאַרישען אַלגעמיינען באַאַרס־לאָזע „ 10 „	—	20
באַאַס־לאָזע „ 10 „	—	51
מאַלטעזער־לאָזע „ 20 „	—	32
סט.־גאַלאַאַס־לאָזע „ 40 „	—	45

לאָזע	קו׳	פּ׳
מאַנטאַלער־לאָזע צו 20 גולדען	—	42
פּרייסישע־לאָזע „ 100 „	127	—
רעטטע „ 50 „	—	4
וואַרשעווער־לאָזע „ 20 „	—	28
ווינער־לאָזע „ 20 „	—	27
אינגלאַנדישע־רעטטע־לאָזע צו 100 גולדען	14	75
פּיראָמעסאַל־לאָזע	109	90
ווינדישגראַץ־לאָזע	123	—

ווערטה־פּאַפּיערע	קו׳	פּ׳
אונגאַרישע נאַרלעטקע 6%	120	45
רעטטע „ צו 4%	88	95
אונגאַרישע פּאַסטי־רענטע	7	15
אונגאַרישע גיזענקזפּאַפּיערען	100	—
שטאַטשע מאַנאַשע	—	98
דייטשע־מאַנאַשע	—	99
בולגאַריע	—	98
אונגאַרישע אייזענבאַהן־אַקטיען	1	7
אייזענקלוט־אַקטיען־אַלגעמיינע	97	50
פּאַסאַזשיר־לאָזע אונגאַרישען באַהנס־	101	—
דער אונגאַרישען רוטאַטיקען באַאַס צו	101	75
באַאַרס־אַקטיען 5½ פּרעצענט		
דער אונגאַרישען אַלגעמיינען באַאַרס־אַקטיען	46	50
דער אַס־באַאַן	93	—
„ נאָרד־באַאַן	176	25

Moritz Hosner, Gesetzrollenschreiber Ragendorf (bei Pressburg): נען

Eigenthümer und verantwortlicher Redakteur: M. REIS.

Budapest, 1883. — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard.

דאס מאן הייער'ס איינע גאנצע יודען-פראגע מאכט, דאס מאן מיינע פערטהיידיגונג ניכט אלס מענשענפריינדליכקייט, זאנדערן אלס יודענפריינדליכקייט בעטראכטעט — דא טראט איך צוריק!" (וויא וויר בערייטס זיגנעריזירט צו האראנסקי'ס ווידערלעגונג דער וועדהאוואי'שען אנגריפפע בעמערקטען, קאנן מאן ווירקליך אויף האראנסקי זאגען: סניגור נעשה קטיגור! אויס דעם פערטהיידיגער איזט איין אנקלעגער געווארדען; וואס פיר איין מאנן איזט דיעזער האראנסקי, וועננ ער דאפאר צוריקשריקט, דאס מאן איהן דורך דיא פערטהיידיגונג דער אונשולדיג אנגעקלאגטען פיר איינען יודענפריינד האלטען קאננטע!)

* (טרעננונג אונטער דען אנטיסעמיטען.) אויס וויען ווירד בעריכטעט: דער ביזהעריגע פרעזידענט דעס אנטי-סעמיטען-פעראיינס אונד רעדאקטער דעס אנטי-סעמיטענבלאטטעס, נאמענס פערנערסטארפער, איזט יעטצט גענצליך צוריקגעטרעטען מיט דער בעגרינדונג, דאס ער מיט איינעם פערריקטען, וויא עס ריטטער פאן שאנערער איזט, ניכט מעהר אין איינעם פעראיינע זיין קאננע אונד דעסהאלב אויך פאן דעם גאנצען אנטיסעמיטישען שווינדעל ניכטס מעהר וויססען וואללע.

* (יא, וועננ דאס וואהר וועררע!) דיא אין וויען ערשיינענדע רעגיערונגס-צייטונג „פאליטישע קאררעספאנדענץ" בריננט אויס פעטערסבורג דיא אמטליכע נאכריכט, דאס אין רוסלאנד באלד דיא עמאנציפאציאן דער יודען צום געזעטצע ערהאבען ווערדען ווירד. וויא געזאגט, דיעזען אמטליכען בעריכט בריננט איינע רעגיערונגס-צייטונג — דאך וויר קאננען הייער מיט דעם בעריהמטען דייטשען דיכטער גאטהע אויסריפען: „דיא באטשאפט הארע איך וואהל, דאך מיר פעהלט דער גלויבע!" — רוסלאנד אונד יודען-עמאנציפאציאן — וויא רייםט זיך דאס צוזאממען! — פארלייפיג ווערדען וויר דאמיט פראה זיין, וועננ דיא פיעלען יודענפערפאלגונגען אין רוסלאנד זיך וועניגסטענס פערמינדערן ווערדען; איבריגענס ווירדע דיא פאן דער רעגיערונג אויסגעהענדע עמאנציפאציאן דער יודען דיעזע געוויס ניכט פיעל געגען דיא רויב-זוכט דער רוסישען בויערן שיטצען קאננען. דעם יודען בלייבט עס זיך ענדליך צימליך גלייך, אב ער אלס ניכט עמאנציפירטער אדער אלס עמאנציפירטער יודע אויסגעפלינדערט ווירד!

* („חברת סנדקאות".) איבער דיא אונטער דיעזער איבערשריפט אין נומער 64 אונזערער צייטונג געבראכטע נאטיץ ווירד אויס גראסווארדיין געמעלדעט, דאס אויך דארט זייט 15 יאהרען איין „חברת אהבת רעים" עקסיסטירע, מיט דעם צוועקע, ערקראנקטען מיטגליעדערן איינע אבענטליכע אונטערשטיטצונג צוקאממען צו לאססען. עס ווירד יעדעם ערקראנקטען מיטגליעדע, אב ארם אדער רייך, איינע פערזיעגעלטע אונד איינע אפפענע ביכסע צוגעשטעללט אונד אם ענדע דער וואכע אבגעהאלט, אהנע דאס יעמאנד וויססען קאנן, אב דיא אונטערשטיטצונג אנגענאממען ווארדע אדער ניכט.

* (איינע בעשניידונג מיט טאדטליכעם אויסגאנגע!) אויס טראפפוי (עסטערייכיש-שלעזיען) ווירד דער „נייען פרייען פרעססע" געמעלדעט: דיעזער טאגע ווארדע הייער דאס קינד איינעס געאכטעטען יידישען קויפמאננעס ריטועלל בעשניטטען, וועלכעס אבער אלסבאלד דורך איינע „פערבלוטונג" שטארב, דא עס ניכט מאגליך וואר, דאס בלוט צו שטיללען. דער שטאאטס-אנוואלט האט דען פאלל ביים שטראפגעריכטע אנגעצייגט, וועלכעס געגען דען „מוהל" דיא אונטערזוכונג איינגעלייטעט האט. (וויר וויססען ניכט, מיט וועלכעם רעכטע. דיא היעזיגען „מוהלים" זינד יא צומייסט פיר דיעזעס פאך געפריפט. נון ווירד דאך קיין ארצט צור פעראנטווארטונג געצאגען, וועגן יעמאנד דורך איינע אונגעשיקטע בעהאנדלונג שטירבט; דא זיעהט מאן ווידער דיא יודענפיינדליכקייט! וויל דיא פעראונגליקטע „אפעראציאן" ניכט וועגען איינער קראנקהייט, זאנדערן וועגען איינעס יידיש-רעליגיאזען געבאטעס פארגענאממען ווארדע, דא שרייטעט דער שטאאטס-אנוואלט זאגלייך איין, דאמיט דער ארמע „מוהל" בעשטראפט ווערדע!) —

* (איין יידישעס מיטגליעד דעס אבערהויזעס — געשטארבען.) דאס אבערהויז דעס וויענער רייכסראטהעס האטטע צוויא יידישע מיטגליעדער, נעמליך דען גרייזען באראן ווינטערשטיין אונד דען יונגען באראן קאניגסווארטער. וויא דיא וויענער בלעטטער נון מעלדען, איזט הערר באראן ווינטערשטיין פארגעסטערן אין האהעם גרייזען-אלטער געשטארבען. אין פריהערען יאהרען וואר דיעזער האכגעאכטעטע מאנן איין פארשטעהער דער וויענער יידישען קולטוסגעמיינדע. שפעטער בעפאססטע ער זיך בלאס מיט דער פאליטיק אונד מיט פינאנץ-אנגעלעגענהייטען. זיינעם קלארען פאליטישען בליקע וועגען ווארדע ער פאן זיינער מאיעסטעט צום מיטגליעדע דעס אבערהויזעס ערנאננט. אין פאלגע זיינער אויסגעצייכנעטען פינאנץ-וויססענשאפטען ווארדע דערזעלבע אין דיא דירעקציאן דער עסטערייכישען קרעדיט-אנשטאלט הינייגעוועהלט. ערסט פאר וועניגען יאהרען געריעטה באראן ווינטערשטיין מיט באראן אלבערט פאן ראטהשילד, וועלכער הויפט-אקציאנער דער קרעדיט-אנשטאלט איזט, אין העפטיגען שטרייט, אין פאלגע דעססען ער אויס דער דירעקציאן אויסטראט. באראן ווינטערשטיין וואר ניע פערהייראטעט אונד הינטערליעס זיין בעדייטענדעס פערמאגען זיינעם „אנגענאממענען" (אדאפטיוו)-זאהנע ריטטער פריעדריך גיירינגער-ווינטערשטיין, וועלכער אין האהער מיניסטעריאל-בעאמטער אין וויען איזט. צו וואהלטהעטיגען צוועקען פערמאכטע דער פערשטארבענע בלאס 5000 גולדען אונד צוואר 2000 גולדען פיר דיא ארמען וויענס, אהנע אונטערשיעד דער קאנפעססיאן, אונד 3000 פיר דיא וויענער יידישע קולטוס-געמיינדע.

נאכטראג.

דאס געסטריגע אבענדבלאטט דעס „פעסטער ללאיד" פערעפפענטליכט דען וואָרטלויט דעס פערהערעס, וועלכעס אונטערזוכונגס-ריכטער באַרי אם 22-טען מאי 1882, אום 2 אוהר נאך מיטטערנאכט, אין דער וואהנונג דעס קאמיסערס רעטשקי באנדי מיט מאריען שארף פארגענאממען, אונד וועלכעס דאנן שריפטליך צו פראטאקאלל געבראכט ווארדע.

הייער דאס צווייגעשפרעך צווישען באַרי אונד מאריען שארף:

„קאננטען זיא דיא עסטער, טאכטער דער פרויא יאהאנא שאלימאשי? וועננ יא, זאגען זיא, וויא זאה זיא אויס?"

„איך קאננטע עסטער שאלימאשי פאם זעהען, דאך נור זא, דאס איך וואוסטע, דאס זיא דיא טאכטער דער שאלימאשי זייא. דיא אלטערע טאכטער סאפיע קאננטע איך ניט. זיא וואהנטע אין דער לעטצטען צייט ביי הערמאנן ראזענבערג אונד פפלעגטע מיינען פאטער, דער איין שוסטער איזט, אויסצוציהען. דיא יינגערע שוועסטער קאננטע איך נור פאם זעהען, זיא זאה פאסט זא אויס, וויא איהרע אלטערע שוועסטער, נור וואר זיא קליינער."

„וויא וואר עסטער בעקליידעט דאמאלס, אלס זיא איהר פאטער געריפען, אונד האטטע זיא עטוואס אין דער האנד, אלס זיא איינטראט?"

„זיא האטטע אויף דעם קאפפע איין אבגעטראגענעס ווייסעס טוך, אם האלזע איין ראטהליכעס טוך אונד טרוג איינע העללע יאקע אונד איינען בלייכען ראק. אין דער האנד העלט זיא אין אלטעס געלבעס טוך, אונד אלס זיא דאסזעלבע אויף דען טיש ניעדערלעגטע, זאה איך, דאס גאליצענשטיין דרינן זייא; מיין פאטער פראגטע זיא, וויא זיא געהייסען אונד וואס זיא אים טבע טראגע? אונד דא זאגטע זיא, זיא זייא אים געוויאלבע געוועזען, וואהין זיא פרויא הורי, ביי דער זיא דיענטע, אים פארבע געשיקט האבע."

„קאננטען איהרע עלטערן דיא עסטער?"

„זיא קאננטען זיא, דענן זיא שפראכען זיא

לעמבערגער יודען ערצעהלטען נון דעם שבתי, דאס ביי איהנען איין גראסער „נביא", נאמענס ר' נחמיה הכהן, [illegible], דער דיא באלדיגע אנקונפט דעס „משיח" פראפעצייהטע. שבתי זאגטע נון צו דען זאהנען דעס „טורי זהב": „איך ווערדע באלד פערזענליך ראכע אן חמלניצקי אונד אן אללען יודענפיינדליכען קאזאקען, וועלכע זא פיעלע טויזענדע יודען ערמארדעטען (גזרת ת"ח), נעהמען. אבער איהר ר' נחמיה הנביא זאלל זאפארט צו מיר קאממען!"

מיט גראסער בעגייסטערונג רייזטען דיא ביידען יודען נאך לעמבערג צוריק אונד בעריכטעטען איבעראלל פאן דעם גלאנצע, אין וועלכעם זיא דען „משיח" געזעהען האטטען. נחמיה ווארדע אויפגעפאדערט, זאפארט נאך אבידאס צו שבתי צו רייזען, אונד דיעזער מאכטע זיך דען אויך זאגלייך אויף דיעזען לאנגען וועג. אלס ער אין אבידאס איינטראף, דא דיספוטירטע ער זעהר לאנגע מיט „שבתי" אונד זאגטע איהם אינס געזיכט: ער גלייבע ניכט, דאס ער דער ווירקליכע „משיח" זייא! — ער בעוויעז איהם, דאס ערסט „משיח בן יוסף" קאממען אונד אומגעבראכט ווערדען מיססע, וואראויף ערסט דאנן דיא אנקונפט דעס „משיח בן דוד" ערפאלגען ווירד. אלס נחמיה פאן שבתי וועגגינג אונד דרייסט לויט צו זאגען וואגטע, דאס שבתי ניכט „משיח" איזט, וואללטע מאן איהן שטייניגען, אבער צום גליקע קאננטע ער ענטקאממען, אונד ער בעגאב זיך זאפארט נאך אדריאנאפעל צום טירקישען גובערנער, נאהם צום שיינע דען טירקישען גלויבען אן אונד ערצעהלטע איהם, וואס פיר איינען געפעהרליכען פלאן שבתי האבע אונד וויא אללע שלאס-בעאמטען אין אבידאס פאן דען יודען בעשטאכען זינד, אונד וועגן מאן דיעזעם טרייבען קיין ענדע מאכט, זא קאנן דער סולטאן באלד אום זיינען טהראן קאממען. היערויף פערליעס נחמיה דיא טירקייא, קעהרטע נאך פאלען צוריק, לעגטע דען טירקישען טורבאן אב אונד ווארד וויעדער יודע. דער טירקישע גובערנער איבערבראכטע דיעזע נאכריכט דעם סולטאן, אונד דיעזער ליעס וועגען שבתי איינען מיניסטער-ראטה אבהאלטען. אייניגע פערלאנגטען דיא זאפארטיגע הינריכטונג שבתי'ס, אבער דער אבערסטע טירקישע גייסטליכע בעמערקטע היעצו: זאבאלד וויר איהן הינריכטען, מאכען וויר איין העלדען אויס איהם. דאס פאלק בלייבט עווינ דומם, אונד עס ווירד זאגען, שבתי וויא נאך דער הינריכטונג אין דען הימעל געפאהרען. דאס בעסטע וועהרע, וועגן וויר דיעזען שבתי בעוועגען קאננטען, אונזערען מאהאמעדאנישען גלויבען אנצונעהמען. דיעזער ראטה ווארדע בעפאלגט. איינעם מארגענס ערשיען איין רעגיערונגס-קאממיססער פלעטצליך אין אבידאס, פערהאפטעטע דיא יודען, וועלכע זיך אום דען מעססיאס שאארטען אונד פיהרטע דען שבתי נאך אדריאנאפעל. מאן יאגטע איהם הייער שרעקען איין, מאן זאגטע איהם: ער ווערדע מיט ברעננענדען פאקעלן אם לייבע געבונדען דורך דיא שטראסען געפייטשט ווערדען — וועגן ער ניכט דורך אננאהמע דעס מאהאמעדאנישען גלויבענס דען סולטאן בעשוויכטיגען ווערדע. שבתי ווארדע נון פאר דען סולטאן געפיהרט — היער וואַרף ער זאגלייך דיא יידישע קאפפ-בעדעקונג צור ערדע אונד זעטצטע איינען טירקישען טורבאן אויף, אלס צייכען, דאס ער דיא יידישע רעליגיאן אבשווארען אונד דיא טירקישע רעליגיאן אנגענאממען. אלס ער זיינע איבריגען יידישען קליידער אבגעלעגט אונד ער דאפיר דיא טירקישען אנגעלעגט, פאנד מאן אין זיינען טאשען מעהרערע פפונד צוויעבאק. שבתי האט נעמליך ביי איינער מאהלצייט, ביי וועלכער מעהרערע צייגען וואַרען, ניע עטוואס געגעססען, דאמיט מאן מיינע, דאס דער נאטירליכע מאגן פאן לייטער גייסטיגעס (רוחניות) לעבע; וועגן ער אבער אללעין אונד אונבעמערקט וואר, דאס ער זיך מיט צוויעבאק געזעטטיגט. —

דער סולטאן וואר מיט דיעזעם אויסגאנגע דער געשיכטע זעהר צופריעדען אונד גאב דעם שבתי צבי דען נאמען: „מעהעמעד עפפענדי", אונד ערנאננטע איהן צו זיינעם טהיר-היטער (שומר הסף). שבתי'ס וויב, דיא שאנע שרה, ווארדע עבענפאללס מאהאמעדאנערין, בעקאם דען נאמען: „פאטמא-קאדין". שבתי מוססטע זיך אויף בעפעהל דעס טירקישען אבערפריעסטערס נאך איין מאהאמעדאנישעס וויב צור פרויא נעהמען.

וועהרענד דיעזער פארגענגע, אונד אלס שבתי בערייטס נעטירקט וואר, האט מאן נאך איממער אין אמסטערדאם, וויא מאן פאן שבתי'ס „שמד" נאך קיינע קונדע ערהאלטען, פיר דען משיח שבתי געבעטען. יא, אונטער דעם פארזיטצע דעס פילאזאפיש געבילדעטען ראבבינערס, ר' בנימין מוספיא, מחבר דעס „מוסף הערוך", ווארדע בעשלאססען, אן דען „משיח", שבתי צבי, איין הולדיגונגס-שרייבען צו ריכטען. — אין האמבורג, וויא מאן עבענפאללס נאך קיינע אהנונג פאן שבתי'ס איבערטריטט צום מאהאמעדאנישען גלויבען האטטע, ווארדע פיר שבתי אם „יום כפורים" פינפמאל דער וועגען געשפראכען. איין אלטער פראממער יודע, דער דיעזעס געבעט ניכט מיטזאגען וואללטע, ווארדע פאם פארשטעהער אין דער סינאגאגע געאהרפייגט.

(פארטזעטצונג פאלגט.)

לינגען, דיא גאנץ אונשולדיגע נאטור וואר־ען. — דינסטאג, דען 19־טן יוני, בעגינגען נון, ווא נעוואנט, דיא פּאָפּעגטלכען געריכטספּעראנדלונגען אין דעם טיסא־עסלארער פּראצעסס אין נידערוואנא. דיא פּערהאנדלונגען ווערדען טעגלך פון 9 אוהר מאר־גענס ביז 2 אוהר נאכמיטטאגס דויערן. דיא פּערהאנד־לונגען ווערדען אָפּארט נאך אללען וועלט־געגענדען טעלעגראפירט ווערדען. וועסהאלב איך צוויא נייע טעלעגראפּען־אפּפּאראטע אין נידערוואנא אייגע־שטעללט אונד צוגלייך דארט מעהרערע טעלעגרא־פּענבעאמטע אנגעשטעללט ווערדען.

דער אישטוויצי־פּראָצעס.

ווא ווד בעריכט מיטגעטהיילט, ווירד דער פּראָצעס געגען אישטוויצי אם ענדע דיעזעס מאָנאטס צור פּערהאנדלונג געלאנגען, אונד צוואר וועגען אי־גנס געגען דיא ווידען געריכטעטען שמפּפּ־אי־טיקעלס, דען אישטוויצי אין דיעזער צייטונג פּערפּפּענטליכטע. ווד וואללען דיעזע נון דיעזען אי־טיקעל, וועלכעס צופאלע דער פּרעסס־פּראָצעס געגען אישטוויצי אינ־גלייכען ווירד, מיטטהיילען. דיעזער לויטעט:

„אינגארן ווירד באלד דען טויזענד־עדיטיגען בעשטאנד דיעס שטאאטעס פּיעלען אונד דיא שאנסטע פּיעלבקייט ווערע, וועגן וד אנגארן בין דאמאלס פון דען שעדליכען ווידען בעפּרייט ווערדע, דענן דיא ווידען זינד אין פּרעמדער פאלל־שטאמם, דער מיט פּערדרעבטען ווטען, מיט שלעכ־טעם כאראקטער, אייפאיגע אינפּערשעמטע וויזע, זיך ביא אנם אינגעשלכען אונד דורך נעדרינגע מישטעל אנזיכר בעגעגנשטר נעגאיגט אונד דער עטצטע אנזוכר פּאלל אנטשעידוללט אונד צו נידערע ריכטטע. טאן זאגט וואהל, דאס דיא יידישען וועגען לייטע יא שאן נוטע אנגארן זיינן. דאס איזט נידט וואהר: איך אים פּאטריאטיסמוס איבען דיא ווידען בעמערקט. דיא נוטען אנגארן זינד פּעראכטט אונד נעהמען אב, נור דער ווידע בעריכטעט אונד פּרעמדרעט זיך, אונד צוואר איך דאסטיל דער אנ־גארן. דער ווידע בראכטע צו אנם פּערבריכען, וועלכע ביזהער אונבעקאנגט וואר־ען, אונד אונטער־אכט אנם זא, דאס ווד אללע זייגע שלאגען גע־ווארדען. אינזער אלטער האבארדער איזט דאהין, דיא ווידען האבען אהן צו נידערע גערכטעט אונד זיך דעסען בעיטיגן אנגעאיגנעט. אללע אייגאפּאטען אונד שטוהלריכטער שטעקען אין דער טאטיג דעם ווידען; אללע זינד פון איהם בעשטאבען אונד זינד זייגע ווערקצייגע. דיא פּעפּענטליכען בעאמטען ווי־דען פון דען יידישען אינטערעסמען בעשטאבען אונד געקריפּט. — אונד דיא ריכטטאגס־דעפּיטירטען; — איך דיעזע ווערדען פון דען ווידען בעהערשט, דא זיא אהנגען גאנזה שולדיג זינד. דעסהאלב גיבט עס אינטער דען 450 דעפּיטירטען קיינע 50, דיא גיבט אים אינטערעססע אונד צו גונסטען דער ווידען, פּיר דיא ווידען, אויך בעפעהל דער ווידען, שטממען ווידדען. דער ווידע האט זיא עגטווידערט געקריפּט, אדער זיא ווערדען פון אים אינגעהאלטען — מיט אינגע ווארטע: דער ריכטטאג פּערטרעטט נור דיא יידישע אינטערעססען. — יא, דיא אינגארן זייפּצען אינטער דעם אבשיליכען יאגד דעס יידישען אינפּלוססס. דער גאנצע פּאטריאטיסמוס, דיא גאנצע פּאטער־לאנדס־ליעבע דעס ווידען בעשטעהט נור דארין, דאס ער וויינען נאמען אים 50 קר. מאריאיריט: פּיהדער האט ער געהיסען „טיטעלבוים“, עטצט הייסט ער „טאטאי“. דאס ער דיא בעקיטשע, דיא „אית“ אונד דיא יידישע שפּראכע אבגעלעגט — אלד דיעס איזט נאך קיין פּערדיענסט, וואנדערן עבענפּאללס נור בע־טרוג. דער ווידע בליבט ווידע מיט ליב אונד זעעלע, זיין אינגערעס ענדערט זיך נידט, נור זיין אייגע־דעס וועכסעלט עד זא אפּט, אלס עס נאטהג איזט. פּיר אנס מאכט עס קיינען אונטערשיעד, אב דער ווידע אי־טראדאקס, נעאלא, אדער נאר שטאטיסקיא איזט, אב ער דייטש אדער אינגאריש שפּריכט; ער איזט אונטער אללען אומשטענדען שלעכט אונד ווירד אינגארן זאלאנגע צום אינגליק גערייכען, אלס זיין פּלוטוקראטיגער הערר דיא ליעבט פּערפּפּעט. דיא ווידען זינד דיא געשווארענען פּיינדע אללעס גוטען אונד עדלען; זיא פּערמערען זיך אונפּערהעלטניס־מעסיג, ווא דיא „רעכ־לייזע“ געגען דיא „רעכ־לייזע“ ווירד אללעס צור אייס־אטטונג אנגעווענדעט, נור גענען דיא ווידען געשעהט נידטס. דיס דער אינ־פּיריגע דער ווידען־עמאנציפּאציאן האט זיך דיא ווידענהיס אונד מיט אידר איך דיא שלעכטיגקייט נור נאך פּערמעהרט. ווד בעדאנקען אונס פּיר דיא פּערשמעלצונג מיט אינגע זאלכען באזען מענשען־שטאמם, אינזער גרעדאטען לייטע: דער ווידע איזט שלעכט, אונד אונפּערבעסערלך, אללא: הונים מיט אידם: הונים!

זא לייטע דער פּאם שטאאטס־אנוואלטע בעאנטשאנדעט אי־טיקעל. דיעזער אי־טיקעל איזט דאצו געאיגנעט, דען האט גענען דיא ווידען אונטער דעם פּאלקע צו ווירקען אונד אי־מפּערטיגען — אונד דא דיא ווידען עטצט אינע פּאם שטאאטס אנער־קאנגט אונד גלייכגעשטעללט קאנפּעסיאן זינד, גענען דיא ווידע אי־פּיריצונג נאך פּאראגראף 17 דעס שטראפגעזעטצעס פּערבאטען איזט, זא האט דער קאנזיליע אבער־שטאאטס־אנוואלט, הערר אלעקסאנדער פון קאזמא, דען פּרעס־פּראָצעס וויג־גען דער פּערפּפּעטנטליכונג דיעזעס אי־טיקעלס אנ־שטרענגט. ווד זינד גון גיוויגט, וואס פּיר אין אי־מהיל האט געשווארענע־גריכט געגען אישטוויצי פּאללען ווירד:

פּאָלליעטאָן.

ריקקעלי דער יודען נאך ענגלאנד.

(66־טע פּאָרטזעטצונג.)

איס אללען לענדערן אונד ערד־טהיילען שטאאטען שאארען פון יודען נאך אבראם, אים נור איינעס בליקעס פון שבתי צבי געווירדיגט צו ווערדען. דער מיטלעלטער אי־ד, ווער דעס שלאפּסעס וואורדע דאכיא איין ווינצער מאנן, דענן ער לעס זיך פון יודען בעזונדער עגען מהאלעי „איגן־פּרעסס־ווגל“ בעגאבהלען. איזט דיא אייגיגע דער שטאדט „יודען־ווגל“ אין דער ווינטער־ווגל אין אבראם בעגעשאפּפּעט. ווייל ער אין דיעזעס מאנע זיין מעסס־אויפּטעטעס בעגוואיסטערן ער־לאנגט האט. ער בעשטיממטע דען 23־סטען מאי דעס יאה־נאס „תמוז“, וועלכער דאמאלס אן איינעס מאנאטס „יאר“, פּיר איינען „שבת הגדול“ דיעזען „שבת“ פּיערטעטן מעהר אלס 4000 יודען, מענגער אונד פּרייזען. דיא זיך נעראדע אן דיעזעס מאנע אין אבראם בעפאנדען, מיט נאהמען גע־וויסענהאפטיגקייט.

אונטער דיעזען פּיעלען מיטגליד בעמערקען פון נאהע אונד פּערן וואהרן אויך אייגע יודען אים לעבענדיג נאך אבראם נעקאמען. אים זיך זייגסדריגיס אינטער עבי צו פּערזאמאלען. דער אייגע „יאר“ ישעיה, דער דאן דעס „מרי זחן“ אונד ענקעל דעס בעדרעטטען בוכיי, אונד דער אנדערע „יאר“ יין שטעפּהיטער ר' לוס דעריין. דיא מראפּזען גערעדע אן אבראם אין אונד „יאיס־מען נוטט. דאס פּיר אייגען שרעקלינגען הערל שבתי. דיא דא בעגאנגען. מאן „יאללטע דיא בינאהע שטיגיגען, דאך אלס דיא בעפּפּרייטען, דאס דיא „מעשיח“ אים דיעזעס מאנאט אייגען „שבת הגדול“ מאנאטס „יאיזדען דיא פּאן שבתי: גנאדענפּאללי עפּפּאגגען, אונד שבתי שרעקט דעס „מרי זחן“ אין יודענגס דעמר מיט דער פּערזוכונג. דאס ער ווירד דאס מראגען יודענגס הענדעס יגענגלוך ווערדען ווירד. דיעזע צוויא „יאר“ דאמאלס דער אינצינג „באבנגע“, וועלכער דען מוטה האטטע, דיעע „יאיגנדע שטעטע גגען דיעזעס מרי. בען צו ערזעגען.

אינדעסען פּירכטע שבתי פּאללע דיא מאנאטע אין אבראם אין יאהרעס פּרכטגען־לעבען אונד ערלעבטע דען פּאטס־מאנ פּאן „אהרעס פּיר אבגעשאפּפּט וויל ער אן דיעזעס מאנע דען מעסס־אויפּטעטעס בעגוואיסטערן ער־לאנגט האט. ער בעשטיממטע דען 23־סטען מאי דעס יאה־נאס „תמוז“, וועלכער דאמאלס אן איינעס מאנאטס „יאר“, פּיר איינען „שבת הגדול“. דיעזען „שבת“ פּיערטעטן מעהר אלס 4000 יודען, מענגער אונד פּרייזען. דיא זיך נעראדע אן דיעזעס מאנע אין אבראם בעפאנדען. מיט נאהמען גע־וויסענהאפטיגקייט.

אונטער דיעזען פּיעלען מיטגליד בעמערקען פון נאהע אונד פּערן וואהרן אויך אייגע יודען אים לעבענדיג נאך אבראם נעקאמען. אים זיך זייגסדריגיס אינטער עבי צו פּערזאמאלען. דער אייגע „יאר“ ישעיה, דער דאן דעס „מרי זחן“ אונד ענקעל דעס בעדרעטטען בוכיי, אונד דער אנדערע „יאר“ יין שטעפּהיטער ר' לוס דעריין. דיא מראפּזען גערעדע אן אבראם אין אונד „יאיס־מען נוטט. דאס פּיר אייגען שרעקלינגען הערל שבתי. דיא דא בעגאנגען. מאן „יאללטע דיא בינאהע שטיגיגען, דאך אלס דיא בעפּפּרייטען, דאס דיא „משיח“ אים דיעזעס מאנאט אייגען „שבת הגדול“ מאנאטס „יאיזדען דיא פּאן שבתי: גנאדענפּאללי עפּפּאגגען, אונד שבתי שרעקט דעס „מרי זחן“ אין יודענגס דעמר מיט דער פּערזוכונג. דאס ער ווירד דאס מראגען יודענגס הענדעס יגענגלוך ווערדען ווירד. דיעזע צוויא

(עקב) מאר דאמאלס דער אינצינג „באבנגע“, וועלכער דען מוטה האטטע, דיעע „יאיגנדע שטעטע גגען דיעזעס מרי. בען צו ערזעגען.

אינדעסען פּירכטע שבתי פּאללע דיא מאנאטע אין אבראם אין יאהרעס פּרכטגען־לעבען אונד ערלעבטע דען פּאטס־מאנ פּאן „אהרעס פּיר אבגעשאפּפּט וויל ער אן דיעזעס מאנע דען מעסס־אויפּטעטעס בעגוואיסטערן ער־לאנגט האט. ער בעשטיממטע דען 23־סטען מאי דעס יאה־נאס „תמוז“, וועלכער דאמאלס אן איינעס מאנאטס „יאר“, פּיר איינען „שבת הגדול“. דיעזען „שבת“ פּיערטעטן מעהר אלס 4000 יודען, מענגער אונד פּרייזען. דיא זיך נעראדע אן דיעזעס מאנע אין אבראם בעפאנדען. מיט נאהמען גע־וויסענהאפטיגקייט.

אונטער דיעזען פּיעלען מיטגליד בעמערקען פון נאהע אונד פּערן וואהרן אויך אייגע יודען אים לעבענדיג נאך אבראם נעקאמען. אים זיך זייגסדריגיס אינטער עבי צו פּערזאמאלען. דער אייגע „יאר“ ישעיה, דער דאן דעס „מרי זחן“ אונד ענקעל דעס בעדרעטטען בוכיי, אונד דער אנדערע „יאר“ יין שטעפּהיטער ר' לוס דעריין. דיא מראפּזען גערעדע אן אבראם אין אונד „יאיס־מען נוטט. דאס פּיר אייגען שרעקלינגען הערל שבתי. דיא דא בעגאנגען. מאן „יאללטע דיא בינאהע שטיגיגען, דאך אלס דיא בעפּפּרייטען, דאס דיא „משיח“ אים דיעזעס מאנאט אייגען „שבת הגדול“ מאנאטס „יאיזדען דיא פּאן שבתי: גנאדענפּאללי עפּפּאגגען, אונד שבתי שרעקט דעס „מרי זחן“ אין יודענגס דעמר מיט דער פּערזוכונג. דאס ער ווירד דאס מראגען יודענגס הענדעס יגענגלוך ווערדען ווירד. דיעזע צוויא